

складових професійної компетентності майбутнього педагога на основі використання у навчальному процесі мережесих навчальних проектів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, компетентність, методична компетентність, метод проектів, навчальний мережесий проект.

В статье рассматривается формирование информационно-коммуникационной и методической компетентностей как составляющих профессиональной компетентности будущего педагога на основе использования в учебном процессе сетевых учебных проектов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность, компетентность, методическая компетентность, метод проектов, учебный сетевой проект.

Informative-communicative and method competence formation as the parts of the future teacher's professional competence on the basis of educational net projects usage in the educational process have been considered in the article.

Keywords: informative-communicative competence, competence, methodic competence, project method, educational net project.

УДК 378.15

Н.В. Калашник
м. Вінниця, Україна

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ – ІНОЗЕМЦІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський освітній і науковий простір висуває нові вимоги до рівня підготовки майбутніх лікарів – іноземців. Створення нових умов навчання й виховання студентів – іноземців спрямоване на здійснення більш якісної та різнобічної підготовки висококваліфікованих фахівців медичного профілю.

Одним із важливих аспектів формування висококваліфікованих лікарів, що сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності особистості, є комунікація, за допомогою якої здійснюється передача значного обсягу інформації, важливої для прийняття професійного рішення. А для підготовки майбутніх лікарів-іноземців важливою складовою є формування міжкультурної комунікативної компетентності, тому що живуть та навчаються вони в умовах іншого культурного та професійного простору.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців висвітлюється у роботах вітчизняних та російських учених (М. Згуровський, О. Коваленко, Г. Півняк, О. Романовський, Л. Товажнянський та ін.); гуманізацією та гуманітаризацією професійної діяльності займаються В. Андрущенко, В. Астахова, Г. Балл, С. Богомолів, Г. Васянович, І. Зязюн, А. Мамалуй, О. Пономарьов та ін.

Питаннями компетентнісного підходу у навчанні займаються сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема Дж. Равен, В. Хутмахер, С. Гончаренко, І. Зимняя, І. Зязюн, Т. Іванова, Н. Коломінський, С. Клепко, В. Краєвський, А. Маркова, Н. Ничкало, О. Овчарук, А. Хуторський та ін.

Проблема формування комунікативної компетентності взагалі й майбутніх лікарів, зокрема лікарів-іноземців, досліджена недостатньо. Хоча нині є роботи, в яких аналізуються певні проблеми формування професійного спілкування фахівців (Л. Барановська, С. Гончаренко, Л. Нечипоренко, Н. Ничкало), розробляються окремі аспекти комунікативної компетентності (Д. Годлевська, Г. Данченко, С. Козак, В. Куніцина, Ю. Ємельянов, Ю. Жуков, І. Зимняя, М. Лісіна, Л. Петровська та ін.).

Вивчення та аналіз досліджень з зазначеної проблеми показали, що проблема формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах України є недостатньо вивченою, у психолого-педагогічній літературі недостатньо розкриті особливості формування міжкультурної комунікативної компетентності, критерії, показники та рівні її сформованості.

Мета статті полягає у визначенні сутності міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців як психолого-педагогічної категорії на основі представлення результатів аналізу науково-педагогічних джерел.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел доводить, що поняття «компетентність» досить усталеним у психолого-педагогічній науці. Більшість сучасних учених включають у це поняття: сукупність знань, умінь, навичок, засвоєних суб'єктом у процесі навчання [3, с. 5].

Сутність *міжкультурної компетентності* різні автори трактують по-різному. Л. Маслак вважає, що міжкультурна компетентність є складовою професійної компетентності поряд із загальнокультурною, соціокультурною, фаховою, іншомовною та комунікативною. Вона характеризується наявністю комплексу знань, умінь, навичок, звичаїв, правил і законів спілкування певного соціуму, формуванням полікультурної особистості [6, с. 7].

З метою з'ясування сутності поняття міжкультурної комунікативної компетентності нами були розглянуті споріднені поняття. Так, *полікультурне виховання* іноземних студентів вивчала І. Зозуля, і визначила його сутність як організований і цілеспрямований процес соціалізації іноземних студентів, який ґрунтується на сучасній педагогічній концепції, що передбачає пізнання різноманітності культур, формування поваги та почуття гідності у представників різних народів, незважаючи на расове або етнічне походження, сприйняття взаємозв'язку та взаємовпливу загальнолюдського й національного компонентів культури на формування міжкультурної комунікації [4, с. 15].

Різні погляди на поняття «*полікультурна компетентність*» були узагальнені О. Зеленською. Так, зазначає автор, у різних наукових працях під цим поняттям розуміється: особистісна якість, що передбачає оволодіння людиною досягненнями національної та світової культури, розуміння інших людей і прояв поваги до них, вміння жити та співпрацювати з представниками інших культур і релігій (В. Бойченко, І. Васютенкова, Л. Голік); сукупність соціокультурних знань (знань певних фактів національної культури, національного характеру, стереотипів, символів, культурно зумовлених особливостей комунікації, етикету) навичок і вмінь вербального й невербального полікультурного спілкування (О. Моляко, О. Першукова, А. Солодка); сукупність особистісних якостей (толерантність, гуманізм, емпатія), синтезованих знань, умінь і навичок позитивної міжетнічної комунікації (Р. Агадуллін); інтеграція відповідних знань і вмінь, необхідних для ефективної життєдіяльності у полікультурному середовищі, гуманістичних цінностей, що визначають якість життя у полікультурному соціумі, мотивацію до полікультурної взаємодії та вміння розв'язувати міжкультурні проблеми (А. Хупсарокова) [3, с. 5]. Крім того, автором запропоновано власне формулювання поняття «полікультурна компетентність курсанта вищого військового навчального закладу», як здатність майбутнього військового взаємодіяти з представниками інших культур на засадах взаємоповаги та взаєморозуміння й ефективно виконувати професійні завдання в умовах полікультурного середовища [3, с. 6].

Сутність *культурологічної компетентності* Л. Маслак визначила як складову професійної компетентності фахівця, його професійно-особистісну характеристику, що передбачає набуття його теоретичної і практичної готовності до здійснення професійної діяльності в умовах міжкультурної комунікації іншомовного соціокультурного середовища [6, с. 6].

Д. Демченко на основі аналізу досліджень науковців визначив поняття «*професійна іншомовна компетентність*» як професійно значуща інтегративна якість особистості, системно-ціннісне новоутворення, що забезпечує декодування іншомовної професійної інформації, творче використання її у практичній діяльності (у безпосередніх контактах з іноземними колегами) і здатність вільно здійснювати міжнародну діяльність з розв'язання професійних проблем. Професійна іншомовна компетентність формується, розвивається й виявляється у професійній іншомовній діяльності [2, с. 7].

Основні етапи розвитку ідей полікультурного виховання в Україні та за кордоном визначила І. Зозуля. Загалом результати культурно-історичного аналізу проблеми дозволили

автору виокремити етапи дослідження Нового часу й визначити ті властивості особистості, що є складниками полікультурності, насамперед, визнання рівності людей від народження (Т. Мор, Е. Роттердамський), доброти, гуманність, толерантність, справедливість, чесність, моральність, мудрість, співчуття (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Г. Сковорода, Сократ), громадянськість (М. Драгоманов, П. Русин, В. Сухомлинський), віротерпимість (С. Оріховський). І мислителі стародавнього часу, і представники пізніших епох, розглядаючи проблему міжкультурної взаємодії, вказували на важливість виховання у людині саме таких якостей [4, с. 6].

Отже, філософсько-методологічна основа полікультурної моделі виховання почала складатися ще на початку XIX ст. Але лише з другої половини XX ст. полікультурне виховання стало окремою галуззю педагогічної науки. Перші спеціальні дослідження у цій царині здійснили американські педагоги (Дж. Дьюї, Д. Бенкс), які визначили основні завдання полікультурного виховання: сприяти навчанню молодого покоління визнавати культурну самобутність інших народів, толерантно ставитися до інших людей, будувати діалог з представниками різних етнічних груп, готувати молоде покоління до життя в полі етнічному суспільстві, запобігати соціальній напрузі, непорозумінню, релігійним і расовим конфліктам, тероризму [4, с. 7].

Структуру *культурологічної компетентності* вивчала Л. Маслак, яка визначила наступні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, комунікативний, контрольний, оцінний. Автором доведено, що культурологічна компетенція – це є оволодіння професійними компетенціями, до яких належать: загальнокультурна, міжкультурна, соціокультурна, фахова, іншомовна та комунікативна, які допомагають не лише вирішити професійні проблеми засобами діалогу культур, але й сприяють професійному саморозвитку та самовдосконаленню особистості. При цьому, до мотиваційно-ціннісного компоненту належать потреби, спонукання, цілі, ціннісні установки; наявність інтересу до зазначеного виду діяльності; потреба майбутнього фахівця у знаннях, оволодінні ефективними шляхами формування професіоналізму.

У дисертації І. Зозулі виділені наступні основні структурні компоненти *полікультурності* іноземних студентів: крос-культурна грамотність, культура міжнародного спілкування, сформованість пізнавальних інтересів до вивчення інших культур, культурна самоідентифікація особистості, культурна взаємодія у процесі міжкультурного контакту [4, с. 7].

О. Зеленська визначила структуру *полікультурної компетентності* як єдність когнітивно-процесуального й особистісно-аксіологічного компонентів, що зумовлює потребу у забезпеченні полікультурної спрямованості змісту гуманітарних дисциплін як необхідної умови успішного формування вказаної компетентності [3, с. 6]. При цьому, когнітивно-процесуальний компонент забезпечує сформованість у майбутніх фахівців знань про: сутність культури, різноманітність і особливості субкультур, їх співвідношення та тенденції взаємодії; матеріально-духовну культуру, історію, географію, побут та звичаї представників різних країн; правила та норми міжкультурної комунікації; екстралінгвістичну інформацію, зокрема культурно-красназавчого характеру; основи державного законодавства стосовно прав національних меншин, а також документів ЮНЕСКО, міжнародних конвенцій, узгоджень стосовно інтернаціонального співробітництва, дружби та взаєморозуміння між народами тощо [3, с. 6].

З метою визначення авторських критеріїв, показників та рівнів сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків нами було проаналізовано: попередні дисертаційні дослідження науковців з визначеної проблеми; результати власних спостережень за діяльністю та поведінкою студентів-іноземців у навчальний та позааудиторний час; а також визначена вище структура поняття «міжкультурна комунікативна компетентність іноземних студентів-медиків».

І. Зозулею на підставі визначених нею компонентів, було виокремлено п'ять критеріїв полікультурної вихованості іноземних студентів, а саме: когнітивний, комунікативний,

мотиваційний, емоційно-ціннісний та діяльнісний. Зазначені критерії були виявлені у показниках [4, с. 8].

Показниками полікультурної вихованості іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів за *когнітивним критерієм* автором визначені: крос-культурна грамотність; правильність і повнота уявлень про Україну, її історію, культуру, традиції, фольклор; знання державних символів України та повагу до них; знання про людські взаємини, моральні норми та норми-заборони. *Комунікативний критерій* характеризується такими показниками, як розвиненість навичок діалогічного мовлення, тобто уміння брати участь у розмові згідно із заданою ситуацією спілкування, використовуючи увесь свій мовленнєвий досвід; розвиненість навичок монологічного мовлення, тобто уміння проектувати та створювати мовленнєві висловлювання; уявлення про культуру спілкування та мовлення в українському суспільстві; дотримання правил українського мовленнєвого етикету. Полікультурна вихованість іноземних студентів за мотиваційним критерієм виявляється у таких показниках, як інтерес до вивчення України, її мови та культури; сформованість гуманних цінностей, моральних та громадянських ідеалів, повага до унікальності культури українського народу; усвідомлення необхідності дотримуватися правил поведінки, прийнятих в українському суспільстві; наполегливість у бажанні підвищувати свій рівень знань про Україну шляхом використання різних джерел. Показниками *емоційно-ціннісного критерію* є: позитивне сприйняття культурної розмаїтості й відкритість до української культури; толерантність як визнання й прийняття культури іншого; альтруїзм як система ціннісних орієнтацій особистості; здатність знижувати рівень емоційного реагування на несприятливі фактори міжособистісного спілкування. Показниками *діяльнісного критерію* було визначено: позитивна культурна взаємодія у процесі спілкування; здатність і готовність іноземних студентів виявляти ініціативу у встановленні міжкультурного контакту з метою досягнення розуміння; здатність і готовність прийняття на себе відповідальності за усунення можливого міжкультурного непорозуміння; уміння виявляти дипломатичність для підтримки діалогу культур, використання можливостей для культурного діалогу [4, с. 8].

Висновки. У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що міжкультурна комунікативна компетентність майбутніх лікарів-іноземців – це інтегративна особистісна якість, що передбачає оволодіння людиною досягненнями національної та світової культури, уміння жити та співпрацювати з представниками інших культур, а також сукупність соціокультурних знань, навичок і вмінь вербального й невербального полікультурного спілкування.

Література:

1. Гришкова Р.О. Педагогічні засади формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки // Автореф. дис.. докт.пед.наук. – 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – К., 2007. – 36 с.
2. Демченко Д.І. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів у фаховій підготовці // Автореф. дис.. канд. пед. наук. – 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2010. – 20 с.
3. Зеленська О.М. Формування полікультурної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін // Автореф. дис.. канд.пед.наук. – 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2012. – 19 с.
4. Зозуля І.Є. Полікультурне виховання іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів // Автореф. дис...канд.пе.наук. – 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Вінниця, 2012. – 21 с.
5. Коротун О.О. Формування комунікативної компетентності майбутніх студентів-іноземців у допрофесійній підготовці // Автореф. дис.. канд. пед. наук. – 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2012. – 18 с.
6. Маслак Л.П. Педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей // Автореф. дис.. канд. пед. наук. – 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Житомир, 2010. – 20 с.
7. Чумак Л.В. Полікультурне виховання учнів середніх (5-8) класів в умовах родинно-шкільного освітнього простору // Автореф. дис. канд. пед. наук. – 13.00.07 – теорія та методика виховання. – Тернопіль,

У статті розглядається сутність міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців. Подано результати аналізу науково-педагогічних джерел.

Ключові слова: компетентність, міжкультурна компетентність, міжкультурна комунікативна компетентність, міжкультурна комунікативна компетентність майбутніх лікарів-іноземців.

В статье рассматривается сущность межкультурной коммуникативной компетентности будущих врачей-иностранцев. Представлены результаты анализа научно-педагогических источников.

Ключевые слова: компетентность, межкультурная компетентность, межкультурная коммуникативная компетентность, межкультурная коммуникативная компетентность будущих врачей-иностранцев.

The article deals with the essence of intercultural communicative competence of doctors from abroad. The results of analysis of scientific and educational sources.

Keywords: competence, intercultural competence, intercultural communication competence, intercultural communication competence of future physicians foreigners.

УДК 378:004:009

Н.М. Кириленко
м. Вінниця, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ІНТЕРНЕТУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. Серед проблем і труднощів, які виникають у контексті інформатизації системи освіти, необхідно насамперед виділити основні, що впливають на створення інформаційно-освітнього простору. Вирішення цих проблем зможе допомогти у будівництві сучасної моделі навчального процесу, що забезпечить підготовку студентів до життя у швидкозмінному інформаційному суспільстві. Це підготовка їх до розробки і використання інформаційно-освітніх продуктів; забезпечення технічної, методичної, освітньої та правової бази інформаційно-освітнього простору Інтернет; розробка технологій їх взаємодії.

В умовах динамічного розвитку суспільства, глобальної взаємозалежності та конкуренції на ринку праці сучасна освіта з кожним днем вимагає все більш активного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в управлінській, навчально-виховній, фінансовій діяльності. Використання комп'ютерних технологій призводить до досягнення якісно нових освітніх результатів, прискорює процес управлінської діяльності, у цілому, підвищує її ефективність. Відбувається зміна принципів, концепцій, ідей і цілей освіти. Основним критерієм ефективності використання нових ІКТ у навчальному закладі є вже не наявність певної кількості комп'ютерів, а створення єдиного інформаційно-освітнього простору [1].

Застосування мережі Інтернет у вищих навчальних закладах стрімко поширюється у багатьох країнах, створюючи сприятливі умови для розвитку єдиного інформаційно-освітнього простору, оскільки доступ до інтернет-ресурсів не є гарантом якісної освіти.

Вивчивши велику кількість освітніх сайтів, можна зробити висновок про неорганізованість інформаційно-освітнього компонента мережі Інтернет. Таким чином, викладач змушений проводити багато часу у пошуках потрібного йому інтернет-ресурсу. Нині виникає необхідність у створенні інформаційно-освітнього простору Інтернет як відкритої педагогічно доцільної структурованої системи, що володіє інформаційним полем, де здійснюється взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу за допомогою ІКТ, що сприяє ефективному розвитку студентів.

Аналіз попередніх досліджень. Специфіка освітнього Інтернет-середовища та різні аспекти середовищної проблематики знайшли відображення у працях Д. Беляєва, В. Біблера,